

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

Ora et labora?

Egyházi középiskolások eredményessége a 2010 utáni szektorbővülést követően

Morvai Laura

Témavezető: Prof. Dr. Pusztai Gabriella

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2017.

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Az oktatási rendszer fenntartása a kormányzatok kötelezettsége, azonban emellett az is a feladatuk, hogy a világnézetileg plurális társadalomban biztosítsák a családok számára, hogy olyan oktatási intézményt választhassanak a gyermekeik számára, amely leginkább garantálja a saját kultúrájuk továbbadását, megélését. Éppen ezért a legtöbb országban az állami oktatási rendszerrel párhuzamosan – állami támogatással vagy anélkül – működnek nem állami fenntartású, alapítványi vagy egyházi kezelésben lévő oktatási intézmények is.

Az egyházi iskolák létjogosultságát egyrészt az oktatás szabadsága, másrészt a vallásszabadság indokolja. A két jog együttes alkalmazásával kapcsolatban megoszlanak a nézetek, hiszen vagy az állami iskolákban kap nagyobb szerepet a vallásoktatás, vagy önálló egyházi iskolákat kell működtetni. Európa majd minden országában léteznek egyházi iskolák, működésük történeti gyökerei és folytonossága azonban komoly eltéréseket mutat. Nyugat-Európában hagyományosan szabadon működhetnek egyházi oktatási intézmények,

ezzel szemben hazánkban a huszadik század második felében megszakadt a történeti kontinuitás, s csak tíz egyházi középiskolában folyhatott oktatás, Észak-Európában viszont csapán az utóbbi évtizedekben erősödött meg a szektor.

Az egyházi iskolák a többi fenntartóhoz viszonyítva eltérő vallási, filozófiai és pedagógiai jegyekkel rendelkeznek, mindazonáltal még európai viszonylatban is sok változatosságot mutat a nem állami szektor. Általában elmondható, hogy az eltérő történelmi hagyományok miatt országonként jelentős diverzitást mutatnak mind funkciójukban, mind eredményességükben.

Korábbi kutatások eredményei azt mutatják, hogy a nem állami szektor – és ebbe beleértendő az egyházi szektor is – összetétele és eredményessége azon múlik, hogy milyen az állami szektor, hiszen annak alternatívájaként működik az iskolafelhasználók számára. Tehát azokban az országokban, ahol magasabb az állami szektorban az oktatás színvonala, nagyobb a szelekció, ott a magán szektor inkább a leszakadó, kevésbé motivált, esetleg

rosszabb képességekkel rendelkező tanulók felé fordul. Ellenkező esetben pontosan fordítva történik, ahol alacsonyabb az oktatás színvonala az állami szektorban, ott a jobb háttérű, előnyösebb kvalitásokkal rendelkező diákok szülei számára inkább a magán szektor lesz hívogató, itt az iskolák elsősorban ezeknek a tanulóknak a képzésére rendezkednek be. Hazai kutatók rávilágítottak, hogy a magyar oktatási rendszerben mindkét jelenség megfigyelhető a magán szektor esetén, melybe az egyházi szektort is beleértették, hiszen a fővárosban inkább a tehetséggondozás, vidéken viszont már a felzárkóztatás kap nagyobb hangsúlyt. Összességében elmondható tehát, hogy az egyházi iskolák megjelenése és szerepvállalása erősen lokalitásfüggő.

Hazánkban is időről időre felmerül az egyházi iskolák eredményességének kérdése. Különösen fontos ez akkor, amikor három tanév alatt az egyházi szakiskolások száma két és félszeresére, a szakközépiskolásoké pedig több mint háromszorosára növekedett. Az egyházi iskolák a rendszerváltást követő negyed évszázadban jelentősen

átalakultak, az egyházi fenntartásban működő intézmények és ezzel együtt az ilyen iskolák tanári és tanulói létszáma gyarapodni kezdett. Erőteljes lökéshullámot jelentett, amikor a 2010. évi LXII. törvény lehetőséget biztosított az önkormányzatok számára, hogy az iskolák fenntartását az egyházak kezelésébe adják. Ennek nyomán megfogalmazódik a kérdés, hogy vajon ezen változások, hogyan befolyásolták az egyházi szektor eredményességét. Az iskolaátadások, vajon a jobb teljesítményű iskolákra irányultak, vagy, ahogy a fenntartókkal készített korábbi kutatásaink mutatják, inkább a hátrányosabb helyzetű területek felé és a szakképzés irányába nyitottak.

Mind az egyházi iskolák, mind általában az iskolák és tanulók eredményessége gyakran tárgyalt témák a szakirodalomban, sőt a két téma kombinációjának is széles szakirodalma van. Ezek folyamatos monitorozása az oktatási rendszer megismerésének fontos állomása, különösen lényeges az olyan változások időszakában, mint az egyházi szektor bővülésének legutóbbi hulláma. A másik lényeges ok, hogy ezt a szektort újra és újra

szemügyre vegyük, hogy az eredményességgel és annak vizsgálatával kapcsolatos szemléletek is időről-időre változásokon mennek keresztül. Az egyházi iskolák eredményességének kérdése azonban nemcsak a tudománynak és a kutatóknak fontos, hanem a döntéshozóknak, az intézményfenntartóknak, az iskoláknak helyet adó tágabb környezetnek, valamint az iskolaigazgatóknak, a tanároknak, a szülőknek és a diákoknak egyaránt.

Értekezésünkben arra vállalkozunk, hogy az Országos kompetenciamérés adataira támaszkodva feltérképezzük a magyar oktatási rendszerben különböző fenntartói szektorokban tanuló szakközépiskolások és gimnazisták eredményességét, külön figyelmet fordítva az egyházi szektorra, azon belül is szétválasztva a 2010-ben már egyházi és a csak azután egyházivá váló intézményeket.

Az alkalmazott módszerek vázolósa

Kutatásunkhoz az Országos kompetenciamérés 2014-es tanulói, telephelyi és intézményi adatbázisát használtuk. Az intézményi és telephelyi adatok összekapcsolása az OM azonosító kód alapján történt, a tanulói adatbázissal

történő összekapcsolás során az OM azonosító kódon kívül a telephely sorszámát és a képzés típusát is figyelembe vevő speciális azonosítót alakítottunk ki. Az adatbázisok összekapcsolásához és elemzéséhez SPSS 19.0. programot használtunk.

Az elemzéshez csak a gimnáziumi és szakközépiskolai képzésben résztvevő, az Oktatási Hivatal által érvényesnek nyilvánított tanulók adatait használtuk fel. A 2014-es OKM mérésre 2014. május 28-án került sor. A vizsgálat során a kompetenciamérési teszteken kívül három különböző háttérkérdőív segítségével vettek fel adatokat, tanulói, intézményi és telephelyi kérdőíveket felhasználva. A vizsgált évben a 10. évfolyamon összesen 352 fenntartó 963 intézményének, 1683 telephelyének 90188 tanulója vett részt a kompetenciamérésen.

Értekezésünkben tehát a 2014-es Országos kompetenciamérés adatait használtuk, telephelyi szinten a telephelyi és intézményi összekapcsolt adatbázisokat, tanulói szinten a tanulói, telephelyi és intézményi szinten összekapcsoltakat. Az adatok elemzése csak a

szakközépiskolai és a gimnáziumi képzés esetén történt meg, a különböző gimnáziumi képzési típusokat (4, 6, 8 évfolyamos) együtt kezeltük.

Az értekezés kettős megközelítést alkalmaz az egyházi iskolákkal kapcsolatban, annak figyelembe vételével, hogy az iskolák szerepeltek-e az Országos kompetenciamérés 2010-es adatbázisában vagy sem, megkülönböztettünk 2010 előtt is egyházi fenntartásban lévő (továbbiakban régebben egyházi fenntartásban működő) és 2010 óta egyházivá váló (továbbiakban új egyházi) intézményeket. Az új egyházi intézmények közé soroljuk az átvett vagy új indítású intézményeket egyaránt, ugyanis az Oktatási Hivatal honlapján közzétett iskolai szintű adatokból sem lehet minden esetben egyértelműen eldönteni, hogy átvett vagy új intézményről beszélünk-e.

Kutatásunk egyik központi fogalma a tanulói eredményesség, melynek konceptualizálása után megpróbáltuk minél jobban kihasználni az OKM adatbázis nyújtotta lehetőségeket ennek feltérképezéséhez. Függő változóként az elemzésbe

vontuk a kompetenciamérési pontszámokat matematikából és szövegértésből, a kiemelkedő extrakurrikuláris aktivitást, a diplomaszerzési aspirációt, a család kulturális tőkéjével kontrollált matematika és szövegértés tesztpontszámokat.

Az elemzés során kísérletet tettünk a hozzáadott érték típusú vizsgálatok egyik változatának alkalmazására. Azt vizsgáltuk meg, hogy ha kontrolláljuk a családok kulturális tőkéjének hatását, mennyire lesznek eredményesek az egyes szektorok tanulói a matematikai és szövegértési kompetenciák terén. Az egyes elemzések során csak azokat az eseteket használtuk fel, amelyekhez volt az adatbázisban adat, a hiányzó adatokat külön nem helyettesítettük a hasonló attribútumokkal leírható tanulók átlagával, melynek fő oka az volt, hogy a megbízhatóságot fontosabb tényezőnek tekintettük. Kutatásunk alapvetően ötvözi, a feltáró, a leíró és a magyarázó kutatást.

Az iskolák eredményességének kérdése túlmutat az iskolák tanulói eredményességének összegén, hiszen olyan kontextuális hatások figyelhetők meg az

iskolákban, melyek a tanuláshoz való hozzáállásra is rányomják bélyegüket. Azonban a kontextus szintű vizsgálatokra az SPSS programcsomag nem maradéktalanul alkalmas. Jelen értekezésben ezért a kompozícióra vonatkozó telephelyi adatokat vontuk be a vizsgálatba.

A fenntartók négy típusát különböztettük meg: az állami, a régi egyházi, az új egyházi és a magán fenntartást. A változók dimenziói a telephelyi beiskolázási lehetőségekre, a tanulók családjának struktúrájára és státusára, a telephelyi kompozícióra, szülő-iskola kapcsolatára és az iskolai környezetre irányulnak.

A vizsgálatok során keresztábraelemzést, varianciaanalízist, klaszteranalízist, lineáris és logisztikus regressziós elemzést végeztünk. A statisztikai hipotéziseink vizsgálatánál a szükséges statisztikai próbák elvégzése során megvizsgáltuk a teszt szignifikancia értékét is.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

Az értekezés fő célja az volt, hogy feltérképezzük, hogy az egyházi iskola ideáltipikus karaktere mennyire tudott megmaradni a bővülés hatására. Ehhez meg kellett vizsgálnunk, hogy milyen jellemzőket mutat az új egyházi szektor a régihez képest. Milyen háttérből érkeznek a tanulók és milyen az eredményességük a korábbi egyházi szektorhoz viszonyítva.

A vizsgálat újszerűségét az adja, hogy ilyen részletességgel még nem történt meg a 2010 utáni egyházi bővülési hullám hatásainak feltárása, valamint senki sem vállalkozott még az egyházi szektor ilyen mélységű szemléltetésére, valamint az eredményesség ennyire sokoldalú bemutatására. Értekezésünkben szakítottunk az eredményesség egyszempontú megközelítésével, sőt a kompetenciamérési eredményekből képzett kontrollált eredményességet is tanulmányoztuk, valamint a nem tanulmányi eredményesség két formáját is megfigyeltük.

Az elemzés során fontosnak tartottuk a gimnáziumi és a szakközépiskolai képzések elkülönítését, így elkerülve az

eltérő funkcióval rendelkező iskolatípusok összehasonlításának buktatóját, s eredményeink egyértelműen igazolták ennek hasznosságát. Az értekezés másik kiemelendő eredményének tartjuk, hogy az egyes iskolai környezeteket külön-külön hasonlítottuk össze a fenntartói bontásban, amellyel elkerültük annak a veszélyét, hogy a városi kis iskolákat és a fővárosi nagy iskolákat egyformaként kezeljük.

A kutatás kiemelkedő eredményét jelenti, hogy a tanulói, telephelyi és intézményi adatbázisokat összekapcsoltuk, melyhez a telephelyi és intézményi adatbázis összekapcsolására voltak korábbi ismereteink, de a tanulói adatbázissal történő összekapcsolás saját módszer kidolgozása által, egy speciális azonosító létrehozásával történt. A változó kialakításakor ügyeltünk arra, hogy az egyes tanulókhoz képzéstípusuknak megfelelő adatok kerüljenek.

Az elemzéseink során kísérletet tettünk az intézmények tipizálására a felvételi szempontok alapján, melyből a klaszterelemzés során a gimnáziumi és a szakközépiskolai telephelyeknél is két-két klaszter

mutatkozott meghatározónak. A gimnáziumi képzésnél kialakult a kizárólag tanulmányi eredmények szerinti és a többszemponútú felvételit alkalmazó telephelyek csoportja. A kizárólag tanulmányi eredményekre koncentráló felvételi az állami szektorban dominált, ennek oka lehet, hogy ezekben az intézményekben nincs egy olyan egyedi szemléletmód, amelyhez való alkalmazkodási nehézség gátolná a tanulók szocializációját az iskolában. Ezzel szemben az úgynevezett többszemponútú felvételi főként a régi egyházi és a magán szektorokban volt kiemelkedő jelentőségű. A szakképzés esetén az állami szektorban dominánsan megjelent a csak tanulmányi eredményeket figyelembe vevő felvételi, ezzel szemben a régi és magán szektoroknál többségében egy kiterjesztett alkalmasságot figyelembe vevő felvételit alkalmaznak. Itt a kiválasztási szempontokat a tanulmányi eredményeken túl a felvételi vizsga eredményei és a tanulóval folytatott elbeszélgetés adták.

A telephelyi kompozíció három dimenzióját vizsgáltuk meg mindkét képzési típus esetén: a tanulói és szülői

kompozíciót és telephelyre jellemző tanulási attitűdöt. A klaszteranalízisek alapján minden esetben három jellemző csoportot különítettünk el.

A tanulói összetétel esetén mind a gimnáziumi, mind a szakközépiskolai telephelyek esetén kirajzolódott a telephelyek egy olyan csoportja, amely kihívást jelentő tanulói összetétellel jellemezhető. A gimnáziumi telephelyeken két kedvező összetételű kategória volt megfigyelhető, melyek között csak a bejáró tanulók aránya adott okot a differenciálásra. Ezzel szemben a szakközépiskolai telephelyeknél jól szétválaszthatók voltak a közepes és a kedvező tanulói összetételű telephelyek.

A szülői összetétel tekintetében a szülői kapcsolattartás sűrűsége jelentette a fő metszéspontot, így kialakultak a kapcsolatot alig tartó, a laza és az aktív kapcsolattartó szülői összetételű telephelyek csoportjai. A régi egyházi szektorban a gimnáziumi telephelyek között minimális volt a kapcsolatot alig tartó szülői összetétellel rendelkezők aránya. Eredményeink hasonlítanak korábbi kutatások eredményeihez, melyek szerint az egyházi

intézmények egyik erőforrása, hogy sikerül nekik nagymértékben bevonni az iskolák életébe a szülőket. Ehhez képest az új egyházi szektor erős lemaradást mutatott. A szakközépiskolai telephelyek esetén szintén a régi egyházi szektor tudott aktívabb szülői kapcsolattartást felmutatni, ami azt jelzi, hogy ez általános sajátossága a régi egyházi középiskoláknak.

A tanulási légkör kapcsán szintén három klaszteres megoldás tükrözött a legnagyobb érvényességet, így létrejött a telephelyek három csoportja: a tanulást hátráltató, a tanulási normakövető és tanulást támogató légkörű telephelyeké. A régi egyházi szektor telephelyei között, mind a gimnáziumi, mind a szakközépiskolai képzés esetén kiemelkedően alacsonynak bizonyult a hátráltató légkörű intézmények aránya, mely kisebb mértékben ugyan, de az új egyházi szektorra is jellemző.

A kutatásunk során több hipotézis tesztelésére vállalkoztunk. Első hipotézisünkben a korábbi kutatások alapján feltételeztük, hogy a régi egyházi középiskolák tanulói a kompetenciamérés, a nem tanulmányi eredményesség és a család kulturális tőkéjével kontrollált

kompetenciamérési eredmények terén eredményesebbek, mint az állami szektor diákjai. Eredményeink többségében megerősítették ezt a feltételezést, egyedül a régi egyházi szektor kontrollált matematika eredményessége marad el az államihoz képest. Érdeemes megjegyezni, hogy ez az előny sok esetben a gimnáziumi képzés túlsúlyából fakadt. Volt olyan eredményesség változó is, amely egyértelműen egyházi iskolás jellemzőnek mutatkozott, például a régi egyházi szektor nem tanulmányi eredményessége, főleg a diplomaszerezési szándék magas aránya a szakközépiskolások között.

A második hipotézisünket a következőképpen fogalmaztuk meg: Feltételezéseink szerint a régi egyházi iskolák társadalmi összetétele kedvezőbb, mint az állami szektorban működőké. Eredményeink tanulói szinten vizsgálva a gimnáziumi képzésnél egyértelműen a régi egyházi szektor előnyét mutatták, ezzel szemben a szakképzésnél az állami szektor kedvezőbb helyzete volt kiolvasható az adatokból. Amikor viszont a tanulói szint felől a telephelyi adatok felé fordultunk, akkor a szülői

összetétel tekintetében sokkal kedvezőbb szülői diszpozíciót találtunk, az aktív kapcsolattartó szülői összetétel mind a gimnáziumi, mind a szakközépiskolai telephelyek esetén kiemelkedő volt.

A harmadik hipotézisünk szerint: A régi egyházi középiskolák eredményességének háttérében több tényező hatása is megjelenhet, pl.: a gimnáziumi képzés túlsúlya, a jobb családi háttérű tanulók és/vagy az ezekkel együtt megjelenő kedvezőbb kompozíció. Elemzéseink mindegyik tényező jelentős eredményességre gyakorolt hatásáról tanúskodtak, de a hatások vizsgálatánál egyértelműen kirajzolódott, hogy különböző kompozíciók esetén az egyes tényezők eltérően állnak össze egy hatásrendszeré.

Negyedik hipotézisünkben azt állítottuk, hogy a szektorbővülés eredményeként létrejövő új egyházi szektor inkább szakközépiskolai túlsúlyú, ebből következően valószínűleg kedvezőtlenebb családi háttérű tanulókkal foglalkozik, és az így kialakuló intézményi kompozíciók is kedvezőtlenebbek. Az iskolák átvételének két fontos koncepcióját jelentette az egyházi

szakközépiskolák számának növelése és a hátrányosabb rétegek felé fordulás. Eredményeink azt mutatják, hogy valóban nagyobb bővülés tapasztalható a szakközépiskolai képzésnél, ugyanakkor az Országos Kompetenciamérésben az új egyházi szektor gimnazistái és szakközépiskolásai hasonló számban vettek részt, 7%-kal nagyobb arányban a szakközépiskolások. A gimnáziumi képzés esetén valóban alacsonyabb az új egyházi szektor családi háttérének státusa a régihez képest. A szakközépiskolai képzésben tanulói szinten nem volt jelentős különbség a két egyházi szektor között, azonban kontextuális szinten jelentősen alacsonyabb volt a kedvező tanulói összetételű telephelyek aránya, mint a régi egyházi szektor esetén.

Az előző hipotézisünk következményeként azt feltételeztük, hogy az új egyházi szektor eredményessége elmarad a régi egyházi szektor eredményességétől. Ezt vizsgálataink megerősítették, hiszen minden eredményességváltozó esetén a régi egyházi szektor jobb eredményeit találtuk. Ugyanakkor érdemes azt is hangsúlyozni, hogy a képzési típust és az iskolai

környezeteket figyelembe véve néhány esetben sikerült az új egyházi szektornak eredményesség terén megelőzni a régi egyházi szektort. A képzési típusok szétválasztása nélkül az új egyházi szektor városi kis iskolái jobb eredményt tudtak elérni, mind a kompetenciamérési, mind a kontrollált kompetenciamérési eredményesség terén. Ennek okainak feltárása további elemzések tárgya lehet, valószínűleg e telephelyek kedvezőbb értékekkel rendelkeznek összetételben és tanulási attitűdben, vagy a méretükből fakadóan kedvezőbb tanár-diák kapcsolat hatása állhat az eredményeik hátterében. A képzési típusokat külön kezelve a városi nagy iskolák szakközépiskolásai is jobb eredményt tudtak elérni, mint a régi egyházi szektorban. Sőt kontrollált szövegértésből a fővárosi közepes iskolák szakközépiskolásai szintén. A megyeszékhelyi nagy iskolák gimnazistái az új egyházi szektorban jobban teljesítettek szövegértésből, kontrollált matematikából és szövegértésből, mint a régi egyházi szektor.

Hatodik hipotézisünkben korábbi interjú kutatásaink alapján feltételeztük, hogy a csírájában már felfedezhető

vallásos pedagógiai küldetés (vagy a régi egyházi iskoláktól átvett rítusok, gyakorlatok) hatására a nem tanulmányi eredményesség terén az új egyházi szektor eredményesebbnek bizonyul majd az állami szektornál. Ez a feltételezésünket nem tudtuk megerősíteni. Azonban a gimnazistáknál az extrakurrikuláris aktivitás terén a városi közepes és nagy, valamint a megyeszékhelyi nagy iskolák jobban teljesítettek, mint az állami szektor. A szakközépiskolásoknál a városi közepes iskoláknál tapasztaltunk hasonló eredményt. A diplomaszerzési aspiráció vizsgálatokor is voltak olyan települési környezetek, amelyben az új egyházi szektor mutatkozott eredményesebbnek: a gimnáziumi képzésnél a városi és megyeszékhelyi kis iskolák, a szakközépiskoláinál a városi közepes és nagy iskolák diákjai.

További hipotézisünk szerint mivel az eredményesség nem függetleníthető attól a környezettől, amelyben az iskola működik, hanem különböző hatások és hatásrendszerek befolyásolják, az iskolák településének típusa és az iskolák mérete, tehát az így kialakuló iskolai környezet hatást gyakorol az egyes szektorokban tanulók

eredményességére. Ezen állításunk bizonyításra talált. Ugyanakkor érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy a megyeszékhelyi és fővárosi eredmények között nem voltak igazán jelentős különbségek, sőt az iskolai környezetek vizsgálatánál több esetben azt találtuk, hogy az iskola mérete valamilyen szinten tudja ellensúlyozni a településtípusból fakadó különbségeket, gondoljunk a városi nagy iskolák és a megyeszékhelyi kis iskolák tanulóinak eltérő eredményére. A városi nagy iskolák tanulói jobb eredményeket tudtak elérni, mint a megyeszékhelyi kis iskolák diákjai.

Hipotézisünk szerint az egyházi szektoron belül a fővárosi nagy intézmények tanulói a legeredményesebbek. Ennek magyarázata a hazai szakirodalom azon megállapítása lehet, miszerint a nem állami szektor, melybe az egyházi szektort is beleértetjük, a fővárosban inkább a tehetség gondozásra, vidéken viszont már a felzárkóztatásra helyez nagyobb hangsúlyt. Eredményeink azt mutatták, hogy a fővárosi nagy intézmények valóban kiemelkedő eredményességűek, azonban a fővárosi közepes iskolák is kiemelkednek, sőt

a fővárosi nagy iskolák előnye nem minden eredményességváltozónál a legkiemelkedőbb.

A kutatásunk során azt tapasztaltuk, hogy a teljes minta, a régi egyházi és az új egyházi szektorok esetén az egyes eredményességváltozókra más-más tényezők fejtették ki a legerősebb hatást. Az egyik legfontosabb tényezőnek a diplomaszertési aspiráció bizonyult, amely összetett hatások eredményére alakul ki a tanulóban. Noha ez nem tiszta hatás, hanem több tényező együttes hatásának eredménye, úgy véltük, hogy ettől függetlenül kifejez egyfajta tervszerűséget, elhatározottságot is a tanulmányokat illetően. Eredményeink azt mutatták, hogy ez a tényező, nemcsak hogy a legerősebbnek bizonyult több esetben is, hanem olykor a szülői háttér hatását is képes volt módosítani.

Szintén kiemelkedő jelentőségűnek minősültek a kontextus szintű változók is, melyet a szakirodalom is erőteljesen ható tényezők között tart számon. Ennek három elemét vizsgáltuk alaposabban: a tanulói összetételt, a szülői összetételt és a telephelyen uralkodó tanulási attitűdöt. A tanulói összetétel főleg a teljes minta

és az új egyházi szektor esetén jelent meg a kompetenciamerési és a kontrollált kompetenciamerési eredményesség alakulását magyarázó tényezőként. Eredményeink, nem meglepő módon, azt mutatják, hogy a kihívást jelentő tanulói összetételű iskolák komoly hátránnyal indulnak ezeken a területeken.

A szülői összetétel legmarkánsabb tényezőjét a szülő és iskola közötti kapcsolattartás jelentette. Eredményeink szerint a szülői részvétel több eredményességváltozóra is hatást gyakorolt, főleg az aktív kapcsolattartó szülői összetétel hatása volt erős pozitív a régi egyházi iskolák esetén.

A tanulási légkör szerepe szintén több esetben is kiemelkedett, legnagyobb mértékben természetesen a tanulást támogató légköré. Leginkább a régi egyházi szektorra volt jellemző a tanulást támogató légkörű telephelyek magas aránya. A régi egyházi szektorban a gimnazistáknál különösen magas volt a tanulást támogató, de a tanulási normakövető légkör esélynövelő hatása is, de a teljes mintán is megjelent ennek a tényezőnek a hatása. Kiemelkedő erejű ez a tényező a

kontrollált eredményesség esetén, ami azt mutatja, hogy az ilyen léghőmérsékletű telephelyek eredményesebbek lehetnek a tanulók státusából fakadó hátrányok leküzdésében.

A kiemelkedő extrakurrikuláris aktivitás mindkét bevont terület esetén, főleg a gimnáziumi képzésnél szignifikáns hatást gyakorolt, ez a hatás a várthoz képest nem fejtett ki nagyobb hatást a régi egyházi szektor esetén, holott a szakirodalom alapján várható lett volna. Ugyanakkor úgy gondoljuk, hogy az extrakurrikuláris aktivitás pozitív összefüggése a kompetenciamérési eredményességgel azt mutatja, hogy az ilyen extrakurrikuláris aktivitási alkalmak az értékátadás fontos terepét jelentik.

Minden szektor esetén több kiemelkedő iskolai környezetet tudunk beazonosítani, főként a nagyméretű iskolák előnye rajzolódott ki. A teljes minta esetén a megyeszékhelyi és fővárosi nagy iskolák, a régi egyházi iskoláknál ellenben a fővárosi közepes és nagy, valamint a városi nagy iskolák emelkedtek ki, az új egyházi szektornál pedig a városi és megyeszékhelyi nagy iskolák, valamint a városi közepes iskolák hatása tűnt ki.

A kisebb iskolaméret valószínűleg más, hátrányt okozó tényezők hatását fedi el.

Összefoglalóan elmondható, hogy az új egyházi szektor jellemzőit nézve átmenetet képez az állami és régi egyházi szektorok között, több szempontból még inkább az állami szektorra hasonlít. Azonban bizonyos tényezők esetén már megfigyelhetők az ideáltipikus egyházi iskolai tulajdonságok csírái, például egyre több telephely alkalmazza a többszempontú felvételit, valamint minimális elmozdulás figyelhető meg a régi egyházi szektor jellemzői felé a tanulási légkör tekintetében is. Ezek az eredmények jól mutatják, hogy mely tényezők azok, amelyek valóban alakíthatóak. Az értekezés során vizsgált tényezők hatásának jelentős része nehezen befolyásolható, például az iskolai környezet, éppen ezért az eredményesség növelése szempontjából a befolyásolható tényezőkre való koncentrálással lehet pozitív irányú elmozdulást elérni.

Nyilvántartási szám: DEENK/238/2017.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Morvai Laura
Neptun kód: J1J7LT
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10053917

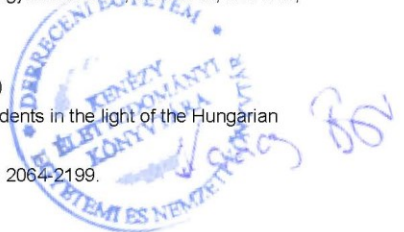
A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (4)

- Morvai, L.:** Egyházi és nem egyházi pedagógusok továbbképzési igényei az Észak-Alföld régióban.
In: A felekezeti oktatás új negyedszázada. Szerk.: Bacskai Katinka, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 143-157, 2017. ISBN: 9789633186442
- Morvai, L.:** Nevelési értékrangsorok a nem, az iskolafenntartó és a vallásosság metszetében.
In: Pálya - modell : Igények és lehetőségek a pedagógus-továbbképzés változó rendszerében. Szerk.: Pusztai Gabriella, Morvai Laura, Partium Könyvkiadó, Personal Problems Solution ; Budapest : Új Mandátum Könyvkiadó, Nagyvárad, 156-168, 2015. ISBN: 9789631234008
- Morvai, L.:** Egyházi iskolaátvételek megjelenése a Heves Online cikkeiben.
In: Határtalan oktatáskutatás : Tanulmányok a 75 éves Kozma Tamás tiszteletére. Szerk.: Ceglédi Tímea, Gál Attila, Nagy Zoltán, CHERD-Hungary, Debrecen, 79-91, 2014, (Régió és oktatás, 2060-2596 ; 9.) ISBN: 9789630891462
- Morvai, L.:** Pedagógusok a fenntartóváltás után: Egyházi iskolává válással kapcsolatos pedagógus továbbképzések Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.
In: Közösségteremtők : Tisztelgés a magyar vallásszociológusok nagy nemzedéke előtt. Szerk.: Pusztai Gabriella, Lukács Ágnes, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 225-249, 2014. ISBN: 9789633184240

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

- Morvai, L.:** The effectiveness of protestant high school students in the light of the Hungarian National Competence Measure 2014 Database.
HERJ. "Accepted by Publisher", [1-17], 2017. EISSN: 2064-2199.

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (5)

6. Engler, Á., Joó, O., Kovács, K., **Morvai, L.**: A családszerkezet és az iskolai eredményesség összefüggései.
In: Riport a családokról. Szerk.: Földvári Mónika, Tomposné Hakkel Tünde, Család- és Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet ; L'Harmattan, Budapest, 457-477, 2016, (Kapocs könyvek, ISSN 1589-4096 ; 15.) ISBN: 9789634141938
7. Bocsi, V., **Morvai, L.**, Csokai, A.: "Jó szóval oktasd, játszani is engedd": pedagógusjelöltek gyermeknevelési értékei.
In: Szakmai szocializáció a felsőoktatásban : A pedagógusképzés kihívásai a Kárpát-medencében. Szerk.: Pusztai Gabriella; Ceglédi Tímea, Partium Press, Nagyvárad, 253-268, 2015. ISBN: 9789631233988
8. Fényes, H., Kovács, K., Dusa, Á. R., Fekete, A., Kardos, K., Kovács, E., Márkus, Z., **Morvai, L.**, Nagy, Z., Sebestyén, K., Varga, E.: Felsőoktatásban résztvevő hallgatók különböző kompetenciáinak mérési lehetőségei.
In: Ki eredményes a felsőoktatásban? Szerk.: Pusztai Gabriella, Kovács Klára, Partium Könyvkiadó, Personal Problems Solution, Új Mandátum Kiadó, Nagyvárad; Budapest, 66-78, 2015. ISBN: 9786068156699
9. **Morvai, L.**: Fiatalok továbbtanulással kapcsolatos döntéseinek területi különbségei.
In: Ki eredményes a felsőoktatásban? Szerk.: Pusztai Gabriella, Kovács Klára, Partium Könyvkiadó ; Budapest : Personal Problems Solution : Új Mandátum Kiadó, Nagyvárad, 42-54, 2015. ISBN: 9786068156699
10. **Morvai, L.**: Múzeumandragógia és hagyomány: Az edelényi kastély múzeumi hasznosítása.
In: Tanulás és művelődés. Szerk.: Juhász Erika, Chrappán Magdolna, Debreceni Egyetem, Debrecen, 359-364, 2012. ISBN: 9789634735847

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészletek (1)

11. Bocsi, V., **Morvai, L.**, Csokai, A.: An analysis of teacher education students' child-rearing values in a cross-border area.
In: Professional calling in higher education: challenges of teacher education in the Carpathian Basin. Ed.: Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Új Mandátum, Nagyvárad; 117-128, 2015. ISBN: 9789631234015

Magyar nyelvű közlemények külföldi folyóiratban (1)

12. Novák, I., **Morvai, L.**: Fiatalok nyelvtanulásának életkori és társadalmi összefüggései.
PedActa. "közlésre elfogadva", [1-15], 2017. ISSN: 2248-3527.

Idegen nyelvű közlemények külföldi folyóiratban (1)

13. Szilágyiné Inántsy, P. Á. K., **Morvai, L.**: "Sowing Seeds" and its efficiency: case study about the Tanoda Programme of the Greek Catholic Church in the Huszár District in Nyíregyháza (Hungary).
Act. Univ. Sapientiae Soc. Anal. 5 (2), 127-143, 2015. ISSN: 2069-7449.

Egyéb folyóiratközlemények (1)

14. **Morvai, L.**: Farkas Éva, A láthatatlan szakma. Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről.
Szakk. Szle. 30 (2), 71-73, 2014. ISSN: 0237-2347.

Ismeretterjesztő, népszerűsítő cikkek (1)

15. Pusztai, G., **Morvai, L.**: Oktatókutató szakmai műhelyek a Debreceni Egyetemen: A Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Programja.
Szakk. Szle. 30 (1), 57-60, 2014. ISSN: 0237-2347.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2017.07.11.

